



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งให้กำลังใจและปลุกปลอบใจเพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคไปได้ (สุพิตรา สุภาพ, 2531 : 69-70) แต่ในปัจจุบันสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวส่วนใหญ่จึงรัดตัวมากขึ้น สามิ ภรรยาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้สภาพการณ์ของครอบครัวไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยค่อย ๆ เข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า Nuclear Family คือ ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีแต่พ่อ แม่ และลูก ๆ เท่านั้น ไม่มีญาติผู้ใหญ่หรือครอบครัวอื่น ๆ อาศัยรวมอยู่ด้วยเหมือนแต่ก่อน ดังนั้นหากมีเหตุใดเหตุหนึ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ ก็ต้องแสวงหาเองจากบริการของรัฐหรือสังคม เพราะไม่สามารถจะหาได้จากญาติอย่างที่เคยมีมา และเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่อำนวย เด็กที่เกิดมาบางคนอาจจะไม่เป็นที่ต้องการของพ่อ แม่ หรือครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การทอดทิ้งเด็กในที่สุด นั่นคือทำให้เกิดปัญหาเด็กกำพร้าขึ้น (เกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์, 2531 : 1)

จากข้อมูลสถิติเด็กในความอุปการะของสถานสงเคราะห์ภาคีรัฐบาลและ เอกชนทั่วประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2528 พบว่ามีเด็กถูกทอดทิ้งและเป็นเด็กกำพร้าจำนวนถึง 12,900 คน (จินตนา นนทะเปารยะ, 2530 : 10) เด็กทารกที่ถูกทอดทิ้งมีจำนวนเฉลี่ยวันละ 5-6 คน หรือปีละ 2,500-3,000 คนทั่วประเทศ (มนธิรา อินทร์อร่าม, 2530 : 7) และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี เด็กที่ถูกทอดทิ้งเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญในการจัดบริการช่วยเหลือ บางรายมีพัฒนาการไม่เหมือนเด็กปกติทั่ว ๆ ไป อาจกล่าวได้ว่ามีพัฒนาการเสื่อมถอยโดยจะเห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งมาจากส่วนลึกของจิตใจ เช่น อาการเสีราซึม

เหม่อลอย นั่งโยกตัว นอนสายศรีษะไปมาอยู่ตลอดเวลา ทารายตนเองโดยเอาศีรษะโขกพื้นจนเป็นแผล แก้งล้มตัวลงเพื่อให้เกิดเสียงดัง หรือร้องไห้โยเยโดยไม่มีสาเหตุ เป็นต้น

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2520 : 159-160) อธิบายลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กที่ถูกทอดทิ้งว่ามี 2 ลักษณะคือ แบบเก็บตัว ยอมรับสภาพนั้น เจียบขริม ซื่อาย หนีสังคม และแบบก้าวร้าวในสังคม มีความกระตือร้นสูง ซื่อฉลาดอื่น

สภาพของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ดังกล่าวจะพบว่า โดยทั่ว ๆ ไปเด็กได้รับบริการในเรื่องของปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอย่างครบถ้วน เช่น เสื้อผ้า อาหาร ที่พักพิง และยารักษาโรค แต่สิ่งที่เด็กเหล่านี้ขาดไปคือ ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจากครอบครัว โดยเฉพาะกับพ่อแม่และญาติพี่น้อง และเป็นไปได้ยากที่พี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์จะให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กทุกคนเหมือนพ่อแม่ที่แท้จริงของเด็กได้ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น การเลี้ยงดูเด็กรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ทำให้ส่วนของส่วนรวมร่วมกันโดยไม่มีวาทกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของอุปกรณ์ของใช้หรือของเล่นที่เป็นส่วนกลาง สภาพเหล่านี้มีผลทำให้เด็กขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ขาดความรักผูกพันเป็นพิเศษกับใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นรากฐานการสร้าง ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจในอนาคต (วันทนี วาสิกะสิน, 2528 : 16) นอกจากนั้นยังมองปัญหาเพิ่มขึ้นของเด็กในสถานสงเคราะห์ ปัญหาอายุอาชญากร หรือปัญหาเด็กติดยาเสพติดว่ามีสาเหตุมาจากเด็กกำพร้าได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ ปัญหาการทอดทิ้งเด็ก ทำให้เด็กเป็นคนขาดความรักและผลสุดท้ายของเด็กเหล่านี้ คือ การเป็นประชากรที่ขาดคุณภาพ (วันทนี วาสิกะสิน, 2528 : 3)

ในสถานสงเคราะห์มักแสดงถึงเด็กที่แยกจากพ่อแม่แต่เพียงทางร่างกายเท่านั้น เด็กบางคนก็มีปัญหาความยุ่งยากลำบากในการจะจากพ่อแม่เพียงเล็กน้อย แต่บางคนก็ก่อให้เกิดความสับสนในจิตใจอย่างยิ่ง และมีปฏิกิริยาต่อการจากนี้ ด้วยการแสดงความขัดขืนหรือโดยการแยกตัวเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ซึ่งแปลกไปกว่าบ้าน พบเห็นสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ไม่เคยเห็น ทั้งยังต้องปฏิบัติตาม ข้อบังคับของสถานสงเคราะห์ โดยปกติเด็กจะมีปฏิกิริยาต่อการจากครอบครัวมากแล้ว เช่น รู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รัก ไม่สนใจ อาจจะคิดไปว่าการแยกจากพ่อแม่ของเขาเพราะพ่อแม่เป็นเหตุ ทำให้เกิดการทรยศพ่อแม่พี่น้อง แล้วความเสียใจยังคงติดมาที่ยังสถานที่ใหม่ มักแสดงกิริยาก้าวร้าวบุคคลในสถานที่ใหม่ หรือต่อต้านเพื่อต้องการจะเสียคน แล้วไปอยู่กับครอบครัวเดิมของตน

เด็กบางคนเมื่อไปอยู่ในสถานสงเคราะห์มักแสดงกิริยาเศร้าโศก เหงาหงอย ครุ่นคิดถึงบ้าน ทั้ง ๆ ที่บ้านของตนเองก็ใหม่เป็นสุขนัก แต่เขาก็อลัยอาวรณ์บ้าน เด็กบางคนแสดงออกต่อการแยกจากพ่อ แม่ ด้วยการแสดงออกเป็นเด็กกว่าอายุ เช่น เคยพูดซัดก็พูดไม่ซัด เคยช่วยตัวเองได้กลับไม่ยอมทำ เคยบังคับการจับถ่ายได้ก็กลับปล่อยเลอะเทอะ เช่น บั๊สสาวะรดที่นอน

เด็กที่แยกจากพ่อแม่ที่เป็นปัญหาคือ เด็กที่เคยมีประสบการณ์จากการทอดทิ้งจากพ่อแม่มาแล้ว เด็กพวกนี้เป็นเด็กที่อารมณ์ไม่มั่นคง ความรู้สึกสับสนงุนงง มักจะก่อให้เกิดความวุ่นวายและขัดชิน ก่อให้เกิดความยุ่งยากในสถานสงเคราะห์ หนีออกจากสถานสงเคราะห์ หรือขัดชินไม่ยอมปฏิบัติตามข้อบังคับของสถานสงเคราะห์ หรืออีกในแง่หนึ่ง เด็กอาจจะแสดงออกในทางตรงกันข้ามจนกลายเป็นเด็กเก็บตัว ไม่คบเพื่อน เหม่อลอย ไม่ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ไม่สนใจการเรียน

เด็กที่แยกออกจากพ่อแม่จะมีคำถามอยู่ 2 คำถาม คือทำไมเราจึงต้องจากพ่อแม่และเมื่อไรเราจะได้กลับบ้าน เขาารู้สึกแต่ว่าชีวิตหมดความหมาย เด็กซึ่งพ่อแม่เดิมไม่สามารถจะเลี้ยงดูได้ ย่อมรู้สึกที่พ่อแม่ไม่รัก ไม่ต้องการ เด็กพวกนี้มักคิดเสมอว่าเขาแตกต่างจากเด็กที่อยู่ในบ้านที่มีพ่อแม่ นอกจากความรู้สึกดังกล่าวแล้ว เขารู้สึกสับสนวุ่นวายต่อสภาพการไปอยู่ที่อื่นที่ไม่ใช่บ้าน

การที่เด็กจำเป็นต้องแยกออกจากพ่อแม่ นั้น ทำให้ขาดความเป็นสมาชิกในครอบครัว และที่สำคัญคือขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกนี้เป็นความสำคัญในชีวิตของเด็กเหมือนกัน เด็กที่อยู่กับพ่อแม่จะมีความมั่นใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ เด็ก ๆ จะพูดเสมอว่า พ่อของฉัน แม่ของฉัน ตุ๊กตาของฉันด้วยน้ำเสียงและสีหน้าที่แสดงถึงความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นที่รักของพ่อแม่ จะมีเด็กบางคนในสถานสงเคราะห์ที่ทำลายของทุกอย่างทุกอย่างที่มอบให้ เช่น ของเล่นต่าง ๆ จึงทำให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญของเด็กคือความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความรู้สึกนี้จะมั่นคงต่อเมื่อเด็กอยู่กับบ้านกับพ่อแม่ การที่เด็กเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์อันเป็นสถานที่แปลกมีสิ่งแวดล้อมที่ใหม่คุ้นเคย ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของและขาดความรู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกและเป็นที่ต้องการของหมู่คณะ (อาณัติ บุญมาก, 2514 : 40-42)

โอบธู วาริรัถย์ (โอบธู วาริรัถย์, 2530 : 15) ได้เสนอผลการทดลองของ คร.เรเน่ สปีทซ์ แพทย์อำนวยการสถาบันเลี้ยงเด็กกำพร้าในครนิวยอร์ก ผู้ซึ่งใช้เวลาศึกษา สภาพจิตใจของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เป็นเวลาถึง 12 ปี พบว่า เด็กกำพร้าแม่ จำนวน 91 คน ที่ได้รับการดูแลด้านปัจจัยสี่เป็นอย่างดีต้องเสียชีวิตลงจำนวนถึง 34 คน ด้วยโรคขาด อารมณ์แห่งความอบอุ่น (Emotion Deprition Syndrome) หรือโรคขาดแม่ และได้สรุป อาการของเด็กที่เสียชีวิตไว้ ดังนี้ เดือนแรกที่เด็กมาอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กจะร้องไห้งอแง มีอาการจุกจิกงู้จี้ พอเดือนที่สองเด็กจะมีอาการไม่สดชื่น นอนหลับยาก กินอาหารน้อยลง ความเจริญเติบโตชะงัก เข้าเดือนที่สามเด็กมีอาการเฉยเมย แยกตัว ไม่สนใจคน ไม่นอนหรือนอนไม่หลับ เดือนที่สี่เด็กมีพฤติกรรมแยกตัวมากขึ้น ซึมเศร้าไม่มองหน้าคน นั่งโยกตัว ภูมิคุ้มกันต้านโรคต่ำ เจ็บบ่อย โรคแทรกซ้อนมากขึ้น และเมื่อเข้าเดือนที่ห้า เด็กหน้าตาว่างว้าง ขาดความรู้สึกรวมชีวิตชีวา นั่งเอาหัวแม่มืออุกกัน อย่างไม่รู้ความหมาย ไม่กินอาหาร ร่างกายอ่อนแอลงทุกทีจนถึงแก่ความตาย

แพทย์หญิงสาหรี จิตตินันท์ (สาหรี จิตตินันท์, 2527 : 17) ได้สรุปผลการทดลองของนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงระดับโลกสองท่านเกี่ยวกับการทดลองเลี้ยงเด็กกำพร้าในประเทศ อังกฤษ โดยนักจิตวิทยาได้ทำการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กและรู้จิตวิทยาเด็กเป็นอย่างดีมาทำงานในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่ปัญหาที่ว่าเด็กกำพร้ากับเจ้าหน้าที่ของสถานจะไม่มี ความผูกพันกัน จึงไม่เกิดขึ้นเพราะทุกคนเข้าใจดีว่าความสัมพันธ์ที่กระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่มีความสำคัญต่อการวางรากฐาน เพื่อสร้างบุคลิกของเด็กเพียงไร ผลการทดลองพบว่าเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ก็ยิ่งทำอะไรได้ช้ากว่าเด็กที่เติบโตในบ้านที่ครอบครัว เช่น การพูด การควบคุมอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง กิจวัตรในการขับถ่าย ฯลฯ ทั้งนี้สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในสถานแตกต่างจากสภาพแวดล้อมในบ้านและความผูกพันทางใจของเด็กกับคนดูแลเด็กต่างจากความผูกพันทางใจที่เด็กมีต่อพ่อแม่แท้จริง

จากการศึกษาของ ปราณี ไชวพันธ์ุ (กรมประชาสงเคราะห์, 2525 : 1-19) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมระหว่างเด็กที่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า และเด็กที่เลี้ยงในครอบครัวปกติ พบว่า เด็กที่เลี้ยงในครอบครัวปกติ มีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์ โดยที่เด็กที่เจริญเติบโตอยู่ในครอบครัวปกติพ่อแม่คอยให้การอบรมสั่งสอน

อย่างใกล้ชิด เด็กจะได้รับความอบอุ่นทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงมีบุคลิกภาพอันพึงเหมาะสมควร การได้รับการอบรมและการปฏิบัติเป็นทางนำไปสู่การปลูกฝังจริยธรรม เมื่อเทียบกับเด็กที่เจริญเติบโตอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าจะเห็นว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดน้อยกว่าเด็กที่เจริญเติบโตอยู่ในครอบครัวปกติ แม้ว่าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าจะให้การอบรมเลี้ยงดูเช่นเดียวกับเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติก็ตาม แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กกำพร้าเหล่านี้ ขาดความอบอุ่นและขาดสิ่งที่เด็กในครอบครัวปกติได้รับ จึงทำให้สภาพจิตใจเด็กกำพร้าเหล่านี้ผิดแผกไปจากเด็กทั่วไปในครอบครัวปกติ

และจากเอกสารฝึกอบรม เรื่องการจัดกลุ่มสังคมในสถานสงเคราะห์และเยาวชน (กรมประชาสงเคราะห์, 2525) พบว่า เด็กในสถานสงเคราะห์มีปัญหาทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมได้แก่ ปัญหาด้านมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขบถทะเลาะวิวาท ปัญหาเด็กขาดความรับผิดชอบ ปัญหาเด็กแยกตัวเองหรือเก็บตัว ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการหลบหนี ปัญหาการพูดปด ปัญหาการติดสิ่งเสพติด ปัญหาทางเพศ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมภายในสถานสงเคราะห์ และปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรม
2. ปัญหาการศึกษาของเด็ก ได้แก่ ปัญหาการขาดความสนใจและขาดแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาการเรียนช้า

ชีวิตมนุษย์จะสมบูรณ์ได้เมื่อบุคคลสามารถดำเนินชีวิตและสร้างความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ และจากการดำเนินชีวิตร่วมกันของมนุษย์จึงก่อให้เกิดสังคมขึ้น ดังนั้นสังคมกับบุคคลจึงไม่อาจพิจารณาแยกออกจากกันได้ ชีวิตอันพึงประสงค์ของมนุษย์จึงไม่เพียงแต่จะทำให้มีความกลมกลืนกับสภาพสังคม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังคงจำเป็นต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์อีกด้วย จากสภาพความกดดันและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ ในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดในสังคม ดังนั้นวิธีการเพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นขบวนการที่สำคัญที่บุคคลจะต้องเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่หรือสูงอายุก็ตาม เนื่องจากว่าถ้ามนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมแล้วย่อมก่อให้เกิดความกังวล ความขัดแย้ง จนสามารถทำให้เกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม อันเนื่องมาจากความบกพร่องในการปรับตัว และปัญหาอันเกิดจากการปรับตัวนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกช่วงอายุ

สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี ได้มีเป้าหมายในการดำเนินงาน คือ ำให้เด็กในอุปการะทุกรายมีความเจริญเติบโตและมีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยพยายามทำหน้าทีเหมือนเป็นครอบครัวของเด็ก ำให้เด็กได้รับปัจจัย 4 รวมทั้งการำให้การศึกษาทั้งสายสามัญและการฝึกวิชาชีพตามความสามารถ ความถนัด และความเหมาะสม เพื่อให้เด็กสามารถนำความรู้และวิชาชีพไปประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองได้ แต่มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ต้องเข้ามาอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งในการได้รับความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่ของพ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง อาจจะมีผลต่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ดังที่ไดกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงอยากทราบว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี แห่งนี้มีแบบแผนการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด หรือมีปัจจัยอะไรที่จะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กกัทพำเหล่านี้

✓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงแบบแผนการปรับตัวทางสังคมต่อครู เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ที่เพื่อนที่โรงเรียนและบรรยากาศการอยู่ร่วมกันในสถานสงเคราะห์ของเด็กกัทพำในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมซึ่งมีผลต่อการอยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาของเด็กกัทพำในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการปรับตัว
แนวความคิดอันนี้มีผู้ศึกษาและอธิบายไว้มากในสาขาวิชาจิตวิทยาสำหรับในสาขาสังคมวิทยาที่มีผู้
มาศึกษามากพอสมควร นอกจากนั้น มรณทัศน์ทางสังคมวิทยาบางมรณทัศน์ก็มีความเกี่ยวข้องกับข้อ
อยู่กับมรณทัศน์ของการปรับตัว เช่น การกลืนกลาย การบูรณาการ เป็นต้น

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532 : 334) ได้ให้ความหมาย
การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง การที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันใน
สังคม ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ หรือแข่งขันกัน คนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน
ได้โดยการปรุงปรับไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงต้องแตกกลุ่มกัน แม้ว่าแต่ละคนอาจจะมิได้เสียใจ
หรือผลประโยชน์แตกต่างกัน

Dictionary of Psychoanalytical Terms (อุบล เสถียรบริณกรณ์,
2521 : 35) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัว
ให้สอดคล้องเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ปรุงปรับความต้องการและ
พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่จะทำให้ผู้นั้นได้รับความพอใจตามความต้องการที่จำเป็นทั้งหลายได้
เป็นส่วนมาก และได้รับการบำบัดทั้งหลายทั้งทางร่างกายและทางสังคม

Elizabeth B. Hurlock (Hurlock, 1956 : 384) ได้ให้ความหมาย
การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง เป็นความสำเร็จซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ปรับตัวให้เข้ากับบุคคล
ทั่วไป และกลุ่มซึ่งบุคคลนั้นมีความเหมือนกันในลักษณะเฉพาะ บุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะเรียนรู้ทักษะ
ทางสังคมได้ดี เช่น ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นทั้งที่เป็นเพื่อนและบุคคลแปลกหน้า
และจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย เช่น มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น นอกจากนั้น
Elizabeth B. Hurlock ยังได้บอกถึงเกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคม ดังต่อไปนี้

1. การแสดงออกที่เหมาะสม (Overt Performance) คือ มีการแสดงออก
ที่เหมาะสมเป็นไปตามคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
2. การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มต่าง ๆ (Adjust to different groups)
คือ สามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่า หรือเพื่อน ๆ

3. ทักษะคติต่อสังคม (Social Attitudes) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่าง ๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม

4. ความพึงพอใจในตนเอง (Personal Satisfaction) คือ มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม



Henry Praii Fairchid (อุบล เสถียรปกรณกรณ์, 2521 : 35) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม หรือระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งพยายามที่จะปรับตัวประสานให้เข้ากันได้สนิท หรืออาจจะหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มขึ้น

Lazarus ได้ให้ทัศนะ เกี่ยวกับการปรับตัวว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากการปรับตัวทางชีววิทยา เรียกว่า Adaptation ซึ่งเป็นความคิดพื้นฐานทางทฤษฎี วิวัฒนาการของดาร์วินที่เชื่อว่าเผ่าพันธุ์ที่แข็งแรงเท่านั้นจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ นักจิตวิทยาได้ยืมเอาความคิดนี้มาใช้แล้วใช้คำว่า Adjustment แทนคำว่า Adaptation และความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาเรื่องการปรับตัวนั้น เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นผลเนื่องมาจากการปรับตัวไม่ดี คือ มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นเอง (อารี ทองทัฬ, 2531 : 11-12)

Mally Helene (อุบล เสถียรปกรณกรณ์, 2521 : 35) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง ความสามารถและความปรารถนาที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นที่อาศัยอยู่บ้านใกล้ เคียงกันและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมกับเพื่อนบ้านเหล่านั้น

Norman Edward (อารี ทองทัฬ, 2531 : 8) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น เช่น ครู เพื่อนนักเรียน ความสามารถในการเข้าร่วมในชั้นเรียน หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้โดยไม่มีข้อขัดแย้งที่ทำให้กระทบกระเทือนถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลขึ้น

Richard S. Lazarus (อาทิตย์ นวลศรี, 2528 : 18) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวทางสังคม ว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ ที่กระทำเพื่อสนองความต้องการอันจำเป็นทางสังคม และทำให้สามารถอาศัยอยู่ในชุมชนได้โดยมีความพึงพอใจต่อการอาศัยอยู่ในชุมชน

ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง การมีความรับผิดชอบต่อชุมชนที่ตนเป็นสมาชิก การรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของสมาชิกคนอื่น ๆ และมีความพอใจในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

จากทัศนะของ Heynes กล่าวไว้ว่า "กระบวนการของการปรับตัวเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่ความต้องการจำเป็น ความตึงเครียด หรือแรงขับที่ถูกรังเร้าจนกว่าความต้องการจำเป็นจะได้รับการตอบสนอง ความตึงเครียดลดลง หรือแรงขับนั้นเบาบาง หรือสิ้นสุดลง"

(Heynes, 1958 : 5) จากคำกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าการปรับตัวมีความเกี่ยวพันเป็นอย่างมากกับความต้องการอันจำเป็นหรืออีกนัยหนึ่ง ความต้องการอันจำเป็นนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทากั่มมนุษย์จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการอันจำเป็นนั้น นักจิตวิทยาบางคนได้แยกกระบวนการการปรับตัวจากเป็น 4 ระยะคือ

1. มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงขับขึ้น
2. พฤติกรรมในการค้นหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหานั้นมีประสิทธิภาพ
3. บรรลุถึงเป้าหมาย
4. ความตึงเครียดลดลง

เมื่อแรงขับหนึ่งได้รับการตอบสนองให้ผ่อนคลายลงแล้วก็อาจจะมีความต้องการอันจำเป็นอื่น ๆ ที่จะกระตุ้นเร้าต่อกระบวนการของการปรับตัวขึ้นมาอีก เนื่องจากความต้องการอันจำเป็นของมนุษย์มีมากมายและซับซ้อน

Galting ได้จำแนกความต้องการอันจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์เอาไว้ 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความต้องการอันจำเป็นในด้านความปลอดภัย เป็นการป้องกันการชักล้างรุนแรงจากบุคคลอื่น หรือจากส่วนรวม เช่น สงคราม เป็นต้น
2. ความต้องการอันจำเป็นในด้านสวัสดิภาพของชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การป้องกันรักษาโรค การแสดงออก เป็นต้น
3. ความต้องการอันจำเป็นในด้านเอกลักษณ์ เช่น การสร้างสรรค์ การแสดงความสามารถเต็มที่ การทราบถึงศักยภาพของตน การมีเสน่ห์ดึงดูดใจเพศตรงข้าม การมีถิ่นฐาน การเป็นเจ้าของ การมีความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม เป็นต้น

4. ความต้องการอันจำเป็นในด้านเสรีภาพ อันได้แก่ เสรีภาพในด้านข่าวสาร การพูด การเลือกสิ่งที่คุณพอใจ เป็นต้น (Lederer from John Galtung, 1980 : 66)

ในการศึกษาการปรับตัว นอกจากจะศึกษาถึงกระบวนการของการปรับตัวดังกล่าวแล้ว Lazarus กล่าวว่า อาจศึกษาในอีกมิติหนึ่ง คือ ประสิทธิภาพในการปรับตัวอันเป็นวิธีการในเชิงปฏิบัติอย่างหนึ่งที่จะตอบคำถามว่า บุคคลมีการปรับตัวได้ดีเพียงใด

ในกรณีนี้ ได้มีผู้พยายามให้ความหมายของการปรับตัวที่ดีเอาไว้หลายคน เช่น Tindall กล่าวว่า ผู้ที่ปรับตัวได้ดีจะต้องมีความสามารถที่จะผสมผสานความต้องการของตนเองกับความประพจน์ที่แสดงออก เพื่อที่จะสนองความต้องการนั้นโดยที่พฤติกรรมดังกล่าวจะต้องเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมและบรรทัดฐานของสังคม

ความคิดของ Tindall การปรับตัวที่ดีของบุคคลประกอบด้วย

1. การรักษานูรณาการของบุคลิกภาพได้โดยอาศัยความสามารถในการผสมผสานความต้องการของตนกับพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อที่จะสนองความต้องการนั้น โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวจะต้องเข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อม

2. ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

3. ยอมรับสภาพความเป็นจริง

4. มีความมั่นคง

5. มีวุฒิภาวะ

6. มีอารมณ์ในลักษณะเป็นปกติอยู่เสมอ (Tindall, 1959 : 76)

การปรับตัวในความคิดของ Tindall ก่อนข้างจะสอดคล้องกับ Gorlow แต่ Gorlow ก็ได้อธิบายความหมายของการปรับตัวเพิ่มเติมจากที่ Tindall กล่าวไว้ คือ นอกจากนั้นแล้วผู้ที่ปรับตัวได้ดีก็จะต้องเป็นผู้ที่มองสังคมในทัศนะที่ดีและช่วยเหลือสังคมได้ (Gorlow, 75-76)

นอกจากนี้ Moully ได้ให้ความเห็นของการปรับตัวที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็ได้แยกแยะการปรับตัวไปในลักษณะต่าง ๆ และได้เพิ่มเติมความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองเข้ากับความหมายของการปรับตัวด้วยคือ

การปรับตัวที่ดีควรประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ในด้านการรับรู้และสติปัญญา การปรับตัวที่ดีหมายถึงประสิทธิภาพในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยความสามารถในการเปลี่ยนแปลงบทบาทและความสามารถที่จะแยกแยะสิ่งสำคัญออกจากสิ่งที่ไม่สำคัญ การปรับตัวที่ดีนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ตามความเป็นจริง โดยเปิดรับประสบการณ์และการรับรู้โดยปราศจากการบิดเบือน
2. ทางด้านส่วนบุคคล จะต้องมีการยอมรับตนเอง และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง
3. ในด้านสังคม บุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะมีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น จะคล้อยตามสังคม โดยที่พฤติกรรมนั้นจะตั้งอยู่บนรากฐานของเหตุผลและความถูกต้อง
4. ในด้านอารมณ์ ผู้ปรับตัวได้ดีจะมีความสุข มีความชื่นชมกับชีวิต มีความแจ่มใสเบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์
5. บุคคลที่มีการปรับตัวได้ดีจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Mouly, 1968 : 489-499)

กล่าวโดยสรุป การปรับตัวทางสังคม หมายถึง การกระทำระหว่างกัน (Interaction) หรือ การปรับตัวเข้าหากันของทั้งสองฝ่าย (Accommodation) เป็นการพยายามทำตัวให้เข้ากับผู้อื่น โดยการแก้ไข คัดแปลง พฤติกรรมเดิมของตนเองและเรียนรู้ยอมรับแบบพฤติกรรมและประเพณีของกลุ่มคนที่เราติดต่อสัมผัสด้วย ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกในการกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมส่วนใหญ่

ทฤษฎีสังคมจิตวิทยาของอีริกสัน (Erikson's Psychosocial Theory)

ทฤษฎีสังคมจิตวิทยาของอีริกสันเป็นทฤษฎีที่ Erikson ได้ขยายแนวความคิดจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Freud แต่มีแบบแผนที่แตกต่างกันจาก Freud 3 ประการ ประการแรก Erikson เน้น ego ว่าเป็นพลังที่ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการของชีวิต นอกจากนั้น ego ยังทำให้เกิดระบบความคิดที่แสดงความเป็นบุคคลแต่ละคน (เอกัตบุคคล) ในขณะที่ Freud เน้นการทำงานของ Id นอกจากนั้น Erikson ยังได้ปรับปรุงขั้นพัฒนาการที่ Freud ได้แบ่งไว้ โดยเพิ่มช่วงพัฒนาการที่ขาดหายไป โดยที่ Erikson ก็ไม่ได้คัดค้านหรือยกเลิกรูปแบบของ

Freud อย่างสิ้นเชิง เช่น Erikson เห็นด้วยว่า แรงจูงใจของจิตไร้สำนึก (Unconscious) เกิดขึ้นจริง แต่ Erikson แย้งว่า ไม่ได้เกิดจาก พลังเพศ (Libidinal) แต่เป็นกระบวนการของ สังคมประกิด (Socialization) ประการที่สอง Erikson เสนอ แบบพิมพ์ทางสังคม (Social Matrix) กว้างกว่าของ Freud โดยกล่าวว่า แบบพิมพ์ทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ของบุคคลกับผู้อื่นและบุคคลภายนอกครอบครัว แสดงให้เห็นว่า Erikson ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกของบุคคลด้วย ในขณะที่ Freud ได้วางรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่าง บิดา-มารดา และบุตรว่าเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ และประการสุดท้าย Erikson มุ่งความสนใจไปที่บุคคลจะพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต โดย Erikson เห็นว่าทั้งบุคคลและสังคมต่างมีความต้องการที่จะก้าวหน้าในขณะที่ Freud คำนึงถึงการอยู่และการปฏิบัติงานของจิตไร้สำนึก (Unconscious)

จากแนวความคิดของ Erikson ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า Erikson ได้วางแนวทางใหม่ของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทำให้การนำไปใช้และการแปลความหมาย พฤติกรรม กว้างขวางกว่าเดิม และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (นวลละออง สุภาพล, 2527 : 67-68)

Erikson กล่าวว่า "พัฒนาการ" เป็นกระบวนการที่แสดงถึงวิวัฒนาการของร่างกาย จิตใจ และสังคมของมนุษย์ ซึ่งพัฒนาการจะดำเนินต่อเนื่องอย่างมีแบบแผน Erikson ได้แบ่งขั้นพัฒนาการมากกว่า Freud คือมี 8 ขั้น โดย 5 ขั้นแรก จะเป็นพัฒนาการของเด็กอย่างละเอียด ซึ่งเป็นช่วงที่มีปัญหาและวางรากฐานของพัฒนาการขั้นต่อไป นั่นคือ ถ้าสามารถผ่านพัฒนาการ 5 ขั้นแรก ถือว่าเป็นการวางรากฐานที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการขั้นต่อไป พัฒนาการ 5 ขั้นแรก ถือว่าเป็นการวางแบบแผนของบุคลิกภาพและครอบคลุมขั้นพัฒนาการทางเพศของ Freud ไว้ด้วย แต่แตกต่างจาก Freud ที่ว่ามีอิทธิพลจากการติดต่อสัมพันธ์นอกระบบ บิดา มารดา และบุตร แล้วยังมีบุคคลอื่น ๆ ในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงเป็นกระบวนการที่รวมประสบการณ์ทั้งหมด คือ ด้านชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยา

พัฒนาการทั้ง 8 ขั้นเป็นตัวอย่างรูปแบบของ ego ความสำเร็จจากการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในแต่ละขั้นพัฒนาการเป็นสิ่งเร้าให้เกิดวุฒิภาวะได้เป็นอย่างดี แต่อาจจะมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้ คือ ถ้ามีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ บุคคลนั้นจะไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้ถึงขั้นสูงสุดได้

นอกจากนี้การพัฒนาไปยังขั้นสูงต่อไปนั้นจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม
(นวลละอ อ สุภาพล, 2527 : 74-75)

ขั้นพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
1. ความเชื่อถือ ไว้วางใจหรือ ความระแวงไม่ ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust)	เกิด-1 ปี	แม่หรือบุคคลที่ เป็นแม่	ทารกแรกเกิดมีความรู้สึกไว้มากที่บริ เวณปาก ถ้าได้ดูดนมได้อาหาร ได้รับความสัมผัสอันอบอุ่น อ่อนโยน เด็กย่อมรู้สึกไว้วางใจในสิ่งแวดล้อม ไว้แก่แม่ ความรู้สึกไว้วางใจทำให้เด็กเกิด ความรู้สึกว่าตนสำคัญ เกิดความรักตนเอง การรู้จักรักตนเองจะเป็นก้าวแรกไปสู่การรัก ผู้อื่น ในทางตรงข้ามถ้าเด็กร้องจนเหนื่อย ก็ไม่ได้กิน ขาดผู้ช่วยดูแลให้มีความสุขสบาย บ่อย ๆ ก็เกิดความรู้สึกไม่ไว้ใจว่าโลกนี้ จะดีต่อตน ความรู้สึกไม่ไว้วางใจทำให้เกิด ความรู้สึกว่าตนเป็นคนไม่มีค่าโตขึ้นก็จะไม่รัก ตนเอง ทำให้รักผู้อื่นไม่เป็น สรุป ความรู้สึกไว้วางใจต่อตนเองและต่อ ผู้อื่นพัฒนามาจาก ความคงเส้นคงวาของ

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
			พ่อแม่ในการสนองความต้องการพื้นฐานของ เด็ก
2. ความรู้สึกอิสระ และความ ระวางไม่แน่ใจ (Autonomy VS. Shame doubt)	1-3 ปี	ผู้ปกครอง	<p>ระยะนี้เด็กมีความรู้สึกไวต่อการขบถ</p> <p>ถ้าได้รับการฝึกหัดขบถเป็นเวลา ฝึกหัดมี ทักษะในการชักสามนิ้วบริเวณขบถอย่าง ละมุนละม่อมและสนองส่วนบังคับปฏิบัติการ กล่ามนิ้วบรลูภูมิภาคพอ เด็กจะปฏิบัติการ ได้เองและเกิดทักษะรู้จักบังคับการขบถ ได้เอง การรู้จักบังคับการขบถได้เอง ทำให้เด็กเกิดความเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าการฝึกเป็นไปอย่าง รุนแรง มีการลงโทษ ประกอบกับความ สามารถในการบังคับกล่ามนิ้วบรลู ภูมิภาคพอ เด็กจะเกิดความรู้สึกอับอายใน เรื่องการขบถ และเกิดความระวางสงสัย ว่าตนเองจะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ความรู้สึก ระวางสงสัยไม่แน่ใจ เพราะถูกบังคับใน เรื่องการขบถจะมีผลทำให้เด็กกลายเป็น คนคือ ไม่ยอมทำตามใครง่าย ๆ</p>

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
			หรืออาจจะกลายเป็นคนรู้ใจที่ติดกันตระหนี่ ถี่เหนียวหรือกังวลเรื่องความสะอาดจนเกิน เหตุ
3. ความคิดริเริ่ม และความรู้สึก ผิด (Intuitive VS. Guilt)	3-5 ปี	ครอบครัว	ระยะวัยก่อนเข้าโรงเรียน (Preschool) ระยะนี้เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ออกไปกับการ การเล่น (Play age) ความจำของ เด็กจะดีขึ้นและเริ่มมีการตอบสนองต่อสิ่งที่ เพิ่งรู้จัก ระยะนี้ถ้าเด็กได้รับความรักและ ความเข้าใจจากผู้ปกครองจะทำให้เด็กเป็น คนมีความมั่นใจในตนเองกล้าซักถาม มีความ คิดริเริ่ม และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ในทางตรงข้ามถ้าผู้ปกครองใช้วิธีเลี้ยงดูด้วยวิธี การลงโทษที่รุนแรง เช่น ห้ามมิให้แตะต้อง อวัยวะสืบพันธุ์หรือพูดว่าจะตัดทิ้งเสียถ้าเด็ก ไม่เชื่อฟังจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ ในสิ่งที่ตนทำไปแล้ว หรือเกิดความรู้สึกผิด ความรู้สึกกลัวถ้าทำสิ่งใดลงไป

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
4. ความขยันหมั่น เพียรและความ รู้สึกมีปมด้อย (Industry VS. Inferiority)	6-12 ปี	เพื่อนบ้าน โรงเรียน	<p>เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ระยะนี้เด็กจะก้าวออกจากครอบครัวมาสู่โรงเรียน เด็กจะมีความรู้สึกอดกลั้นพอประมาณ เริ่มมีเหตุผล และเกิดการเรียนรู้ว่าการทำงานอย่างจริงจังเท่านั้นจึงจะได้รับการยกย่อง เพราะจะอาศัยความรักอย่างเดียวไม่สำเร็จ เนื่องจากผู้ใหญ่อื่น นอกจากแม่แล้วไม่มีใครที่จะรักและให้อภัยตน ดังนั้นถ้าจะให้ผู้อื่นรัก ก็คือการทำตามใจผู้อื่น ผู้ใหญ่ที่ตนต้องเอาใจใส่คือครูและครูย่อมชอบเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนเด็กจึงขยันเพื่อให้ครูชอบในระยะนี้ถ้าครอบครัวเตรียมเด็กมาดี เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมนอกบ้านได้ ในทางตรงข้ามถ้าเด็กไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียนได้ เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เด็กจะเกิดความรู้สึกต่ำต้อยมีปมด้อย</p>



พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
5. การมีเอกลักษณ์ ของตนเองและ ความสับสน ไม่เข้าใจ ตนเอง (Identity VS. Role Confusion)	วัยรุ่น 13-17	กลุ่มเพื่อนวัยเดียว กัน หาบุคคลอื่น เป็นที่ยึดเหนี่ยว	วัยรุ่นคือวัยที่เด็กควรจะหาเอกลักษณ์ของตน เองได้ ะยะนี้เด็กจะแสวงหาเอกลักษณ์ ประจำตนจากพ่อแม่และบุคคลเด่น ๆ ที่เขา พอใจถ้าพ่อแม่ เป็นแบบฉบับที่ดี เด็กก็จะไม่มี ปัญหาในการเลือกลักษณะประจำตน ในระยะ นี้เด็กจะค้นหาบทบาทที่เหมาะสมกับชีวิตของ ตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะความจำเป็นของ สังคม บทบาทต่าง ๆ ได้แก่ บทบาททางเพศ ความรับผิดชอบ การใช้เหตุผลการมีทัศนคติ และการวางค่านิยมสำหรับตนเอง การแสวงหาลักษณะประจำตนของวัยรุ่นบาง ครั้งก็เกิดความรู้สึกสับสนเพราะมีหลายสิ่ง หลายอย่างเข้าใจยาก
6. ความรู้สึกใกล้ชิด สนิทสนม และความรู้สึก ว่าอ้างว้าง โดดเดี่ยว (Intimacy VS. Isolation)	วัยรุ่นใหญ่ ตอนต้น	เพื่อนรัก คู่รัก คู่ชีวิต เพศตรง ข้าม	ลักษณะความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดของบุคคลวัย นี้คือความสัมพันธ์ในฐานะคู่สามีภรรยา ความ รู้สึกเป็นเพื่อนที่จะต้องมีการร่วมกันในการทำ งานหรือมีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ผู้ที่ผ่าน วัยรุ่นด้วยความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองจะมี บทบาทความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถสร้างความ สัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อนเพศ

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
			<p>เดียวกันหรือเพศตรงข้าม ส่วนที่ผ่านวัยรุ่นมาด้วยความรู้สึก เคว้งคว้าง ไม่รู้ว่าตนเองอยากจะเป็นอย่างไรในอนาคตแน่ จะรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวไม่สามารถสร้างความสนิทสนมกับผู้อื่นได้อย่างแท้จริงแม้จะมีเพื่อนฝูงมากก็ไม่พาท่าให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น</p>
<p>7. ความรู้สึกมั่นคงและความสนใจในตนเอง ความเชื่ออย่าไม่ก้าวหน้า (Generativity VS. Stagnation)</p>	<p>ผู้ใหญ่ และวัยกลางคน</p>	<p>ความรับผิดชอบในครอบครัว เช่น บุตร, ภรรยา</p>	<p>ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญที่สุดของคนวัยนี้คือการมีบุตร ตำแหน่งหน้าที่การงานและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งด้านครอบครัว ตำแหน่งหน้าที่การงาน ตำแหน่งทางสังคม ก็จะมีความสุข ความสำเร็จในชีวิต แต่ถ้าประสบความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตดังกล่าว ก็จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรหรือหยุดอยู่กับที่</p>
<p>8. ความมั่นคงสมบูรณ์และความหมดหวังทอดอาลัย</p>	<p>วัยชรา</p>	<p>บุคคลในสภาพภาพเดียวกัน</p>	<p>เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของชีวิต ระเบียบนี้บุคคลจะมีสุขภาพทางร่างกายอ่อนแอลงได้รับการปลดเกษียณในการทำงาน เพราะฉะนั้นจึงเป็นระยะที่บุคคลจะประเมิน</p>

พัฒนาการ (Stage)	อายุโดย ประมาณ (Age)	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	ลักษณะพัฒนาการ
Integrity VS. Despair			ผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา คนชราที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ยอมรับตนเองรู้จักค่าของความรักทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่นก็จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสามารถช่วยเหลือและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ ในทางตรงข้าม คนชราที่ไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ไม่สามารถจะร่วมมือกับผู้อื่นได้ก็จะมีแต่ความขมขื่นท้อแท้ เห็นว่าตนเองทำคุณกับใครไม่ขึ้นจึงไม่อยากจะช่วยเหลือใครทำให้มีจิตใจคับแคบไร้ความสุขได้แต่หมกหมองและทอดอาลัยในชีวิต

(สุณีย์ ชีรดากร, 2523 : 83-88)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เน้นขั้นพัฒนาการของ Erikson ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 4

ขั้นความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและจัดความรู้สึกเป็นปกติ ความสามารถเกิดขึ้น และขั้นพัฒนาการขั้นที่ 5 ขั้นความรู้สึกรับรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเองไปได้ -
รับรู้ตนตามความเป็นจริง ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและจัดความรู้สึกเป็นปกติ -
ความสามารถเกิดขึ้น (Acquiring a Sense of Industry and Fending off

a Sense of Inferiority - a Realization of Competence) อายุ 6-12 ปี ช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งแวดลอมมากขึ้น การเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ท้าให้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ มากมาย โดยที่คิดว่าสิ่งใดที่ต้องการจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความต้องการเนื่องจากในวัยเด็กไม่สามารถทำสิ่งใด ๆ ด้วยตนเองเพราะผู้ใหญ่คอยบังคับ เด็กจึงต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของการพัฒนาการระยะนี้คือการได้แสดงว่าโตแล้ว การสะท้อนกลับของกิจกรรมจะทำให้รู้สึกว่าการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เมื่อรู้สึกล้มเหลวจะทำให้มองตัวเองว่ายังเป็นเด็กทำให้เกิดความอึดอัด แต่ความรู้สึกประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของตนเอง และเห็นความสามารถของตนกับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ทำให้มีกำลังใจที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น สังคมควรช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต เพราะเป็นระยะที่เด็กเริ่มไตร่ตรองถึงอนาคต การที่ได้พิสูจน์ว่ามีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตที่กระทำได้จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นว่าเขาจะประสบความสำเร็จในอนาคต

องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและจัดความรู้สึกเป็นปกติด้วย

ก. การเลียนแบบ (Identification Formation) เด็กจะมีการแสวงหาแบบอย่างและแตกต่างกันไปตามเพศ ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายพบว่าสมควรที่จะสนใจกิจกรรมทั้ง 2 เพศ แทนที่จะมุ่งสนใจกิจกรรมเฉพาะเพศของตน สิ่งสำคัญของการทำกิจกรรม คือ ความรู้สึกที่สะท้อนออกมาทางการแข่งขันหรือการต่อสู้ เพราะเด็กต้องการเปรียบเทียบหรือวัดคุณค่าและความถนัดของตน เด็กจะสนใจในสิ่งต่าง ๆ แล้วพยายามดัดแปลงมาสู่แบบฉบับของเขา ซึ่งจะออกมาในรูปของ "การเรียนรู้ภายในขอบเขตของตนเองโดยมีรากฐานมาจากวัฒนธรรม และสังคม"

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก (Parent Relationship) ความสัมพันธ์นี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญ เด็กในวัยนี้จะคิดว่าในไม่ช้าเขาก็ต้องแยกตัวออกไปมีครอบครัวใหม่ จึงมองเห็นว่า พ่อ แม่ เป็นตัวแทนของสังคมในการเป็นแบบอย่างให้แก่เขา แต่เขาก็ต้องการตัวแบบอื่น ๆ เพื่อการเปรียบเทียบด้วย เช่น เพื่อนของพ่อแม่ และพ่อแม่ของเพื่อน นอกจากนั้นเพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาถึงจนแทบทุกหน้าด้วย

ด้านการปรับตัวของเด็กในสังคม เด็กจะมีการยอมรับตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้โรงเรียน กลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน และศาสนา มีส่วนช่วยสนับสนุนการปรับตัวของเด็กได้อย่างดี เด็กเริ่มเปลี่ยนความผูกพันจากครอบครัวไปสู่สถาบันอื่นในสังคม

Erikson เน้นว่า ความรู้สึกและนิสัยในการทำงานของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความรู้สึกอึดอัดสาหัส ขยันหมั่นเพียร ซึ่งกำลังพัฒนาในช่วงนี้ อาจกล่าวได้ว่า เด็กวัยรุ่นมีพลังอย่างเพียงพอที่จะปรับตัวเพื่อความสำเร็จในการทำงาน

Ruth Munroe (Henry W. Maier, 1978) ได้สรุปข้อคิดเห็นของ Erikson ไว้ว่า "วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มียุทธผลต่อการปรับปรุงความถนัด ความสามารถของตัวเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ สังคมที่กว้างขึ้นทำให้เด็กได้รับการยอมรับ ได้เข้าใจหน้าที่ของตนเองมากขึ้น วัยนี้เป็นวัยสำคัญที่จะเตรียมตัวเด็กให้รู้จักเสียสละ เพื่อสังคมและเพื่อครอบครัวของเขาเอง" (นวลละอ อสุภผล, 2527 : 90-92)

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเองไปได้-รับรู้ตนตามความเป็นจริง (Acquiring a Sense of Identity While Overcoming a Sense Identity Diffusion a Realization of Fidelity) เป็นระยะอายุ 13-17 ปี

องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง มีดังนี้

ก. การเลือกและการสับสนบทบาท (Role Selection and Role Diffusion) การเข้าใจในเอกลักษณ์ของตนช่วยให้เด็กวัยรุ่นเกิดความเข้าใจในปัญหาและช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ หรือการเลือกคู่ครอง ความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบมีรากฐานมาจากการอบรมของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง เด็กวัยรุ่นมักเกิดความรู้สึกสับสนในตัวเอง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระยะที่มีความสับสน ขาดความมั่นใจเพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ดังนั้น กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน การยอมรับจากกลุ่มศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีผลต่อการปรับตัวอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการทำงานของ Id และ ego ยังพัฒนาต่อไปและช่วยให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

ข. การแสวงหาสถานภาพทางสังคม (Acquisition of Social Status) เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองอย่างช้า ๆ เพื่อพัฒนาเป็นระดับมาตรฐานของตนเอง โดยแสวงหาตนตามอุดมคติ (ego-ideal) และค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อบทบาทใหม่ Erikson ได้กล่าวว่ามีเด็กวัยรุ่นตอนปลายเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เป็นตัวของตัวเองและยังไม่พบเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้น Erikson จึงได้เสนอแนวทางในการปรับตัวไว้ดังต่อไปนี้

การปรับตัวของเด็กวัยรุ่น ช่วงวัยรุ่น Erikson เสนอว่ามีขั้นตอนในการปรับตัวที่สำคัญอยู่ 7 ขั้น ในแต่ละขั้นถ้าไม่สามารถปรับตัวได้อย่างยอมท้อให้เกิดความล้มเหลวในเรื่องนั้น ๆ การปรับตัวทั้ง 7 ขั้นดังนี้

1. สัดส่วนของเวลาตรงข้ามกับความสับสนของเวลา (Time Perspective VS Time Diffusion) หมายถึง เด็กวัยรุ่นต้องการเวลาที่เหมาะสมเพื่อการเตรียมตัวและการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. ความมั่นใจในตนเองตรงข้ามกับความเฉยเมยท้อแท้ (Self-certainty VS Apathy) ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง มีความสนใจเกี่ยวกับตนเองและความคิดของคนอื่นที่มีต่อตน

3. การตรวจสอบบทบาทตรงข้ามกับการมีเอกลักษณ์ที่ไม่ถูกต้อง (Role Experimentation VS Negative Identity) ในวัยเด็กจะมีการแสวงหาบทบาทต่าง ๆ มากมายหลายชนิด ส่วนเด็กวัยรุ่นจะคัดเลือกเฉพาะบทบาทที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด วัยรุ่นอาจจะทดลองหรือตรวจสอบหลาย ๆ บทบาทจนกว่าจะพบบทบาทที่ตนเองพอใจ

4. การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์ตรงกันข้ามกับความชะงักงันในการงาน (Anticipation of Achievement VS Work Paralysis) การทำงานใด ๆ เด็กวัยรุ่นมีความต้องการที่จะให้งานนั้นประสบความสำเร็จหรือเสร็จลงด้วยดี ดังนั้นก่อนที่จะลงมือทำงานเขาจะคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสำเร็จที่เกิดขึ้น การคาดหมายว่างานจะประสบผลสำเร็จเป็นแรงกระตุ้นให้เขาเกิดความพึงพอใจมีความสนใจและมีความเพียรพยายามเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะพัฒนาความมั่นใจในตัวเองและความเป็นตัวของตัวเอง

5. เอกลักษณ์ทางเพศตรงข้ามกับความสับสนทางเพศ (Sexual Identity VS Bisexual Diffusion) วัยรุ่นต้องการประสบการณ์ที่จะทำให้เขาเรียนรู้บทบาททางเพศของตนเองและต้องการที่จะแสดงลักษณะและบทบาททางเพศของตนให้ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้าม

6. ความเป็นผู้นำตรงข้ามกับความสับสนในอำนาจ (Leadership Polarization VS Authority Diffusion) ความสามารถของวัยรุ่นในการเป็นผู้นำหรือเป็นผู้ตามเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน และสถานภาพทั้ง 2 ลักษณะนี้เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงอำนาจของตนเองในสังคม เด็กวัยรุ่นควรได้รับการฝึกให้เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาพัฒนาความเป็นผู้นำที่เกิดขึ้น

7. อุดมคติตรงข้ามกับความสับสนในอุดมคติ (Ideological Polarization VS Diffusion of Ideals) วัยรุ่นจะเลือกปรัชญาหรือมีอุดมคติเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งจะนำทางให้เขาอยู่ทางสังคมได้ นอกจากนี้การมีอุดมคติและมีปรัชญาชีวิตจะช่วยให้เขาไปสู่ความมีเอกลักษณ์ของตนเอง เขาก็จะมีแนวทางชีวิตของเขาว่าเขาจะเป็นอะไรต่อไป เมื่อมีสิ่งที่ไม่ถูกต้องกับอุดมคติของเขา ๆ ก็จะไม่ยอมรับหรือต่อต้านกับสิ่งเหล่านี้ (นวลละอ อ สุภาพล, 2527 : 92-94)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมของคนในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าการปรับตัวทางสังคมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. ช่วงระดับอายุ

ช่วงระดับอายุ เป็นตัวแปรทางสังคมที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากลักษณะของความแตกต่างที่ว่า เด็กที่มีอายุมากสามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อย และเด็กที่สามารถแสดงบทบาทได้ดีเป็นเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กที่แสดงบทบาทได้ไม่ดี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นเด็กจะเข้าใจสังคมมากขึ้น ดังทฤษฎีและผลของการวิจัยดังต่อไปนี้

Erikson ได้กล่าวไว้ใน ทฤษฎีพัฒนาการของมนุษย์ว่า ในช่วงอายุ 6 ปี ถึง 12 ปี เด็กจะเริ่มเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้นพัฒนาการจะเป็นไปอย่างช้า ๆ และสม่ำเสมอ เป็นระยะที่ต้องการความสำเร็จ หากไม่ประสบความสำเร็จในด้านช่วงนี้ จะทำให้เกิดความ วุ่นวายใจ เบื่อหน่าย และหมดหวัง

ในช่วงอายุ 13 ปี ถึง 17 ปี ร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย ทำให้เด็กเกิดความกังวล ไม่สามารถตัดสินใจ ด้วยตนเอง หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเด็กมักจะเลียนแบบอย่างจากเพื่อนฝูง เพื่อนที่อยู่ในกลุ่ม เดียวกันจะมีอิทธิพลเหนือเด็กมาก วัยนี้เป็นวัยที่เด็กรู้สึกว่าเขา หมดที่พึ่ง (ประยูรศรี สุยะสุนานนท์, 2521 : 70)

Piaget ได้กล่าวว่า วัยเด็กตอนกลางระหว่างอายุ 6 ปี ถึง 11 ปี (ผู้หญิง) มีการสังคมนกว้างกว่าวัยเด็กตอนต้น เพราะได้รู้จักคนหลายประเภท และบุคคลอื่น ๆ ภายนอก โรงเรียน เด็กจะต้องห้อยู่ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เมื่ออยู่ในโรงเรียนต้องทำตามระเบียบ ของโรงเรียน สุขภาพ ขอมให้เพื่อนบ้าง ทางงานที่ครูมอบหมายให้ เด็กจะเข้าไปสังคมนมากขึ้น ทุกที เริ่มมีความรู้สึกว่าจะอะไรเป็นของตน ของใครเป็นของคนอื่น บางทีเริ่มวิจารณ์ตนเอง เด็กมักจะทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นด้วย ช่วยเหลือตนเองบ้าง จึงไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ดูแลเข้มงวด ชอบให้ผู้ใหญ่แนะนำมากกว่าออกคำสั่ง อายุ 6 ปี ถึง 9 ปี ความผูกพันกับพ่อแม่จะน้อยลง แต่เด็กจะหัน ไปผูกพันกับครู อายุ 10 ปี เด็กจะหันไปผูกพันกับเพื่อน (ประยูรศรี สุยะสุนานนท์, 2521 : 93 : 96)

วัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น อายุระหว่าง 11 ปี ถึง 13 ปี (ผู้หญิง) เด็กมักจะปลีกตัว จากญาติ พี่น้อง และครู ชอบอยู่ในหมู่เพื่อน เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ เริ่มแรกสนใจเป็นกลุ่ม ในระยะหลังจึงเริ่มสนใจในรายบุคคล บุชาผู้กล้าหาญ รู้จักเคารพผู้ใหญ่และผู้อาวุโสกว่าตน แต่ถ้าผู้ใหญ่ที่ประพฤติดนไม่ดีจะไม่เลิคบทันที (ประยูรศรี สุยะสุนานนท์, 2521 : 103 - 104)

วัยรุ่นตอนกลาง อายุระหว่าง 15 ปี ถึง 18 ปี (ผู้หญิง) การคบเพื่อน เด็กมัก จะมีเพื่อนกลุ่มใหญ่ขึ้นกว่าเด็กวัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น รู้จักคบเพื่อนที่ตนถูกใจ เช่น มีความสนใจ และ บุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น จึงมักทำหรือแสดงความคิดเห็นไม่ เหมือนกับคนอื่น ๆ เพราะเด็กต้องการจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น อิทธิพลของหมู่คณะก็เริ่ม

ลดน้อยลง (ประยูรศรี สุยะสุนานนท์, 2521 : 128 - 129) ซึ่งจากงานวิจัยของ Linda Thompson (Linda Ann Thompson, 1969 : 3499) อ้างอิงใน อารี ทองทัฬห, 2531 : 18) ผลของการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับทฤษฎี นั่นคือ เด็กที่มีอายุมากกว่าสามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า และเด็กที่สามารถแสดงบทบาทได้ดีเป็นเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าเด็กที่แสดงบทบาทไม่ได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เป็นตัวแปรทางสังคมที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคม ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีผลต่อสภาพจิตใจ ทศนคติต่อตนเองและผู้อื่น และพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กมาก กล่าวคือ เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงจะเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบ ควบคุมตัวเองได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ส่วนเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ จะเป็นเด็กที่ขี้เกียจ มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน มีความสับสน วุ่นวายใจ

ดังผลของการวิจัยดังต่อไปนี้ นิภากร จินดาวัดน์ (นิภาพร จินดาวัดน์, 2521 : 33-39) พบว่า คนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงจะมีความสามารถในการปรับตัวในสังคมสูง ส่วนคนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำจะมีความสามารถในการปรับตัวต่ำ บังอร ชูพงศ์ (บังอร ชูพงศ์, 2523 : 12) พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงและต่ำมีสภาพปัญหาในการปรับตัวแตกต่างกัน Gill L.J (Gill L.J., 1962 : 144-149) อ้างอิงใน พวงสร้อย วรรณ (พวงสร้อย วรรณ, 2522 : 19) พบว่า เด็กที่เรียนดีสามารถปรับตัวทางสังคมและแก้ไขปัญหาด้านการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ ซึ่งคล้ายกับ Paul A.Desena (Paul A.Desena, 1964 : 145-149) อ้างอิงใน พวงสร้อย วรรณ, 2522 : 19) พบว่า นิสิตปีที่หนึ่งของมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียที่มีผลการเรียนดีจะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีและรวดเร็วกว่านิสิตที่เรียนได้ปานกลางและต่ำอย่างเห็นได้ชัด และ Lary Onoda (Lary Onoda 1975 : 122 a) อ้างอิงใน อารี ทองทัฬห (อารี ทองทัฬห, 2531 : 19) พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงจะเป็นคนที่รับผิดชอบ ควบคุมตัวเองได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ส่วนคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำเป็นคนขี้เกียจ มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบุคคลอื่น มีความสับสน วุ่นวายใจ



3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ มีความสำคัญต่อการปรับตัวทางสังคม ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อเด็กได้เข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นานย่อมที่จะรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อน และมีระยะเวลาในการสร้างความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังผลของการวิจัยดังต่อไปนี้ S.Lygard (S.Lygard, 1955 : 15-51) อ้างอิงใน อุบล เสดียรปภิรณกรณ์ (อุบล เสดียรปภิรณกรณ์, 2521 : 15-16) พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่อาศัยกับการปรับตัว ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นรูปครึ่งรูปตัว U นั่นคือในระยะแรก ๆ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี พออยู่ไปอีกระยะก็จะเริ่มรู้สึกวิตกกังวลและมีปัญหามากขึ้น บางคนรู้สึกว่ามีไหว ไม่สบายใจ แต่เมื่ออยู่นาน ๆ จะเริ่มรู้สึกสบายใจและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีอีก

4. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กภาพร่า ซึ่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้แบ่งเป็น

4.1 สภาพบรรยากาศด้านการเรียนการสอน

สภาพบรรยากาศด้านการเรียนการสอน (ซึ่งได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ เนื้อหา ระเบียบวินัย หลักสูตร สภาพภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปรับตัวทางสังคมของเด็กภาพร่า ถ้าสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนน่าเรียน มีความเหมาะสม และให้เด็กมีโอกาสดัดตนแต่ชั้นเรียนด้วยตนเอง จะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดี ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็ก แต่ถ้าบรรยากาศการเรียนการสอนไม่ดีอาจจะทำให้เด็กเกิดสุขภาพจิตไม่ดี และจะส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กดังผลของการวิจัยดังต่อไปนี้ Delbert Oberteutter (Delbert Oberteutter, 1954 : 296-297) อ้างอิงใน พวงสร้อย วรกุล (พวงสร้อย วรกุล, 2522 : 26) พบว่า อิทธิพลของชั้นเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมที่นอกเหนือจากบ้าน โรงเรียน และเพื่อน ที่มีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก และมีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี เช่น บรรยากาศของโรงเรียน และห้องเรียน Harold Bernard (Harold Bernard, 1960 : 267) อ้างอิงใน บังอร ชูพงศ์ (บังอร ชูพงศ์, 2523 : 17) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าต้องคำนึงถึงบรรยากาศของชั้นเรียนและกิจกรรม

ต่าง ๆ ของโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตมาก เช่น นักเรียนระดับใดก็ต้องจัดบรรยากาศของกิจกรรมให้เหมาะกับชั้นนั้น ๆ เพราะงานแต่ละอย่างย่อมมีความเหมาะสมแตกต่างกัน และมีความแตกต่างกันสำหรับนักเรียนแต่ละคน

4.2 ความสัมพันธ์กับครู

ความสัมพันธ์กับครู ในโรงเรียนครูเปรียบเสมือนผู้ปกครองของเด็ก ถ้าครูบางคนที่ไม่เข้าใจเด็ก ซึ่งมีจิตใจเต็มไปด้วยความกังวล ท่าทางเกะกะ บางครั้งก็แสดงกริยากระด้างกระเดื่อง จึงทำร้ายเด็กรุนแรง เช่น เข้มยัด ดุด่าประจานแรง ๆ เมื่อทำการบ้านหรือแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการทำร้ายจิตใจอย่างรุนแรง อาจเป็นเหตุให้เด็กเกิดความทุกข์หนักขึ้นหรือเกิดการต่อต้านกลายเป็นเด็กเกเร (ประสาร ทิพย์ธารา, ม.ป.ป. : 90 - 91) แต่ถ้าครูเข้าใจธรรมชาติของเด็ก สนับสนุนในสิ่งที่เด็กทำถูก มีความยุติธรรม มีวินัย เด็ดขาด มั่นคง สม่ำเสมอ แต่ลงโทษเมื่อทำผิด (สมชาย รัชชนกุล, 2526 : 92) ให้ความรักและการเอาใจใส่ ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้ได้รับความอบอุ่น มีเพื่อนที่จะให้คำปรึกษา และมีที่ยึดเหนี่ยว (ประสาร ทิพย์ธารา, ม.ป.ป. : 90) สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เด็กปรับตัวได้อย่างมีความสุข ดังผลของการวิจัยดังต่อไปนี้ Albert H.yee (Albert H.yee, 1971 : 22-23) อ้างอิงใน บังอร รุพงษ์ (บังอร รุพงษ์, 2523 : 18) พบว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้ามีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวที่ดี แต่ถ้ามีปฏิสัมพันธ์ในทางลบจะทำให้เกิดความคับข้องใจ วิตกกังวล ปรับตัวไม่ได้ และ Louis Kaplan, 1959 : 340 อ้างอิงใน บังพร รุพงษ์ (บังอร รุพงษ์, 2523 : 19) พบว่า อิทธิพลของโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็กขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน นั่นคือ ครูต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เด็กรู้สึกเป็นกันเองและปรับตัวให้เข้ากับครูได้

4.3 ความสัมพันธ์กับเพื่อน

กลุ่มเพื่อนมีความหมายต่อเด็กมากเนื่องจากส่วนใหญ่เด็กจะเห็นว่าเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งขาดเสียมิได้ ในการทำกิจกรรมทุกอย่างมักต้องอาศัยเพื่อน มีอะไรมักจะเล่าให้เพื่อนฟัง เพื่อขอความคิดเห็น คำปรึกษา และการปรับทุกข์ มากกว่าที่จะหันไปหาบิดามารดา เพราะเด็กมักรู้สึกว่าบิดามารดา ไม่เข้าใจตนเองพอ หรือพูดกันไม่รู้เรื่อง เวลาไปเที่ยวก็ไป

กับเพื่อนมากกว่าไปกับบิดามารดา เพราะสนุกกว่า และไม่ต้องระมัดระวัง (สุพิศรา สุภาพ,
2523 : 48)

อิทธิพลของเพื่อนฝูงงานวัยเด็ก

เพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในความรู้สึกของเด็กทุกคน ในระหว่างอายุ
ประมาณ 6-12 ขวบ เด็กได้ก้าวเข้าสู่สถาบันทางสังคมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งนอกเหนือจากบ้าน คือ
โรงเรียน ฉะนั้นในช่วงวัยนี้เด็กจะมีเพื่อนวัยเดียวกันมากมายซึ่งมาจากครอบครัวต่าง ๆ กัน
ทำให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะในการเข้าสังคมตามแบบแผนของวัฒนธรรมในสังคมนั้นจากการได้ร่วม
และการเล่นกับเพื่อนฝูงวัยเดียวกันซึ่งใช้เวลาวันละหลายชั่วโมงอยู่ในโรงเรียนด้วยกัน แต่ทั้งนี้
ต้องไม่ลืมว่าบุคลิกลักษณะพื้นฐานที่ได้สร้างขึ้นมาจากชีวิตครอบครัวในตอนเล็ก ๆ ก็ยังมีความสำคัญ
อยู่อย่างมากในการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่โรงเรียน

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันที่มีต่อการสังคมของเด็ก คือ เด็กทุกคนต้องการเป็นที่
ยอมรับของกลุ่มการเป็นที่ยอมรับนี้ถือว่าเป็นรางวัลตอบแทนที่มีค่ายิ่งสำหรับเด็กทุกคน เนื่องจาก
เด็กยังเล็กเกินกว่าที่จะเลียนแบบการเข้าสังคมของบิดามารดา และทว่าทำให้สังคมยอมรับด้วย
วิธีแบบผู้ใหญ่ เช่น การสนทนาและการออกงานสมาคมต่าง ๆ ได้ ฉะนั้นเด็กทุกคนพยายามเรียนรู้
และปฏิบัติตามวิถีทางและแบบแผนของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนข้อนี้ การคบค้า
สมาคมกับเพื่อนจะช่วยทำให้เด็กได้เรียนรู้ความต้องการใหม่ ๆ หลายอย่าง ซึ่งมีใช่แต่ความต้องการ
เบื้องต้น เช่น อาหารการกินเท่านั้น ที่สำคัญยิ่งคือเด็กได้เรียนรู้ความต้องการที่จะเป็นที่รักใคร่
และยอมรับของเพื่อนฝูง

นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันยังมีอิทธิพลในแง่ช่วยสร้างลักษณะประจำตัวให้แก่เด็ก
อีกด้วย ดังที่เราจะเห็นว่า เด็กประณบปีทีหนึ่งมีลักษณะประจำตัวที่คล้ายคลึงกันและมีความต้องการ
ที่จะทำสิ่งนั้นตามอย่างเพื่อนในกลุ่มวัยเดียวกันด้วยเหตุผลเพียงข้อเดียวคือ เพราะทุกคนในกลุ่มทำ
อย่างนั้น หรือต้องการสิ่งนั้น ฉะนั้นการเอาอย่างเพื่อนวัยเดียวกันทั้งในด้านกรกระทำ และความ
รู้สึกนึกคิดและค่านิยมในลักษณะ เช่นว่านี่จึงอาจทำให้เด็กได้รับและเรียนรู้สิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ในบาง
กรณี

อนึ่งในการร่วมกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันนี้ เด็กบางคนอาจมีปัญหาคำถามการไม่เป็นที่ยอมรับ
ของกลุ่มและต้องแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพัง สาเหตุอาจจะเนื่องมาจากคุณสมบัติส่วนตัวที่เป็น

อุปสรรคต่อการเข้าสังคม เช่น ความเฉื่อยชาและขาดชีวิตชีวา ความอ่อนแอไข้โรค สติปัญญาต่ำกว่าปกติ นิสัยขี้เอะอะโวยวาย ชอบวิวาท ชอบคุยโอ้อวดและเยอหยิ่งจองหอง เป็นต้น ทั้งนี้ บิดามารดา ครูอาจารย์ ที่เกี่ยวข้องควรแนะนำและช่วยเหลือเด็กประเภทนี้ให้ปรับปรุงตนเอง และสร้างคุณสมบัติทางสังคมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้ากับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันได้อย่างมีความสุข

การที่เด็กวัยนี้ก้าวจากสถาบันแรกทางสังคมหรือบ้าน มาสู่โลกที่กว้างขึ้น คือ โรงเรียน ไม่มีปัญหาที่ควรพิจารณาหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและบุคลิกภาพของเด็ก ประการสำคัญ ได้แก่ ปัญหาเรื่องความต้องการเป็นอิสระเสรี กับความก้าวร้าวเกรงรวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนวัยเดียวกัน

ในด้านความต้องการเป็นอิสระเสรีนี้ แท้จริงเริ่มเกิดขึ้นแต่วัยเด็กตอนต้นมาภายในครอบครัวแล้ว และเจริญเติบโตต่อมาเรื่อยจนถึงวัยเด็กตอนปลาย วัยรุ่นจนกระทั่งถึงวัยรุ่นผู้ใหญ่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันในแง่นี้คือ ท้าให้เด็กพยายามค้นหาที่จะเป็นอิสระจากพ่อแม่ เด็กที่เรียกได้ว่าประสบความสำเร็จในการสังคมร่วมกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน คือผู้ที่สามารถเป็นอิสระโดยตัวเองได้ในระดับพอดี มีผู้ใหญ่ที่เป็นอิสระเสียจนกลายเป็นก้าวร้าว หรือติดแน่นและอาศัยความอบอุ่นจากการปกป้องคุ้มครองของพ่อแม่ประดุจ "ลูกแหง" จนไม่สามารถเป็นตัวเองได้เลย

ส่วนลักษณะนิสัยก้าวร้าวเกรงก็เกิดขึ้นจากการร่วมกลุ่มเช่นกัน และอาจแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่การด่าว่าและสาบถสาบาน การปะทะต่อสู้เพื่อคุ้มครองตัวเองหรือคนอื่นก็ตาม การแข่งขันชิงดี การแสวงหาอำนาจและความเป็นผู้นำเหนือคนอื่น เป็นต้น

เกี่ยวกับการยอมรับของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันนี้ การศึกษาส่วนใหญ่พบว่าเด็กที่เพื่อนฝูงยอมรับในตอนแรก มักจะเป็นที่ยอมรับตลอดไป เพียงแต่ว่าบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นที่ยอมรับจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย เช่น เด็กนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นิยมเพื่อนที่มีคุณสมบัติสุภาพเรียบร้อย เงียบ ๆ เจริญ ๆ และไม่ทะเลาะวิวาทหรือข่มเหงรังแก แต่พอถึงประถมศึกษาปีที่ 5 คุณลักษณะที่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูงกลับกลายเป็นความสวยงาม ความเป็นนักกีฬา ความเป็นมิตร และความมีระเบียบ การศึกษาบางอันได้พบว่าสิ่งที่สัมพันธ์กับการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความเป็นที่นิยมชมชอบของเพื่อนฝูง ความเป็นผู้นำ ความมีอารมณ์ดี รวมทั้งฐานะ เศรษฐกิจและสังคม ในด้านความเป็นที่นิยมชมชอบของเพื่อนฝูงนั้น มีความสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นชายหรือหญิงด้วยคือ เพื่อนฝูงมักนิยมเพื่อนชายมีความสามารถทางกีฬา

กล้าหาญเข้มแข็ง เป็นผู้นำ และอบอุ่นเป็นมิตร และเพื่อนหญิงที่มีลักษณะสุภาพอ่อนโยนและไม่ก้าวร้าวเกร

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าในวัยเด็กโดยเฉพาะในระยะประถมต้นคือ ระหว่างอายุ 6-12 ปี เพื่อนอายุรุ่นราวคราวเดียวกันที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสังคมของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง

อิทธิพลของเพื่อนฝูงในวัยรุ่น

เพื่อนฝูงและคนรู้จักมีอิทธิพลอย่างยิ่งโดยเฉพาะในชีวิตวัยรุ่นเพราะในวัยนี้เด็กมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำตัวให้เพื่อนฝูงยอมรับนับถือ เด็กเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความเข้าใจดีว่าเพื่อนฝูงมีความรู้สึกต่อตนอย่างไร ถ้าเด็กยังได้รับความนิยมน้อยจากเพื่อนฝูงมากเพียงไรย่อมทำให้เด็กเป็นคนที่มีลักษณะเป็นมิตร น่าคบ กล้าแสดงออก วางตัวในการสังคมเป็น และมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นเพียงนั้น และจากลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพดังกล่าวนี้ ย่อมจะช่วยให้เด็กเด่นในการสังคมและได้รับการยกย่องนิยมยิ่งขึ้นจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตัวเองในแง่ที่ดีด้วยอีกต่อหนึ่ง เด็กวัยรุ่นที่มีการสังคมไม่ดี และไม่เป็นที่นิยมน้อยของเพื่อนฝูงมักจะสร้างเจตคติต่อตนเองในแง่ไม่ได้ขึ้นมา โดยเฉพาะจะมีความรู้สึกแค้นเคียดและบางครั้งหวาดหวั่นใจ เด็กจะพยายามที่จะยอมรับและคล้อยตามความคิดเห็น การกระทำทุกอย่างของเพื่อนผู้เป็นที่รักใคร่และนิยมน้อยของกลุ่ม ทั้ง ๆ ที่บางครั้งรู้สึกไม่เต็มใจก็ตาม และบางครั้งจะพยายามแสดงตัวไร้อวดเพื่อให้เพื่อนฝูงประทับใจในความรักหรือความสามารถของตน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากเด็กที่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูงซึ่งมีลักษณะเป็นอิสระ อารมณ์ดีและเป็นตัวเองมากกว่าและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความคิดของผู้อื่นน้อยกว่า

Cameron (1938) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่นตอนต้นและได้พบว่าเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นจะมีปัจจัยาหมที่มีอิทธิพลต่อปัญหาเกี่ยวกับการเป็นที่ยอมรับของสังคมเกิดขึ้น ปัจจัยที่ว่านี้ดูไม่มีความหมายและความสำคัญเลยในวัยเด็ก แต่เริ่มมีอิทธิพลและบทบาททางด้านการสมาคมของเด็กในวัยรุ่น ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเด็ก ศาสนาที่เด็กนับถือ เชื้อชาติของเด็กและอื่น ๆ เด็กที่เคยมีการสังคมดีเป็นที่นิยมน้อยของเพื่อนในวัยเด็กเชื่อว่า จะได้รับการยกย่องยอมรับจากเพื่อนฝูงในวัยรุ่น เช่น เดิมเสมอไปก็หาไม่ ทั้งนี้เพราะสาเหตุที่มีอิทธิพลลาหมที่กล่าวมาแล้วนี้เอง ตัวอย่างเช่น เด็กวัยรุ่นชายที่ครอบครัวมีฐานะยากจน

ในตอนวัยเด็กจะไม่รู้สึกถึงความยากจนเป็นอุปสรรคในการคบเพื่อนเลย เด็กสามารถเล่นกับเพื่อนฝูงและเข้ากันได้เป็นอย่างดี ครั้งเข้าสู่วัยรุ่น เด็กอาจจะเริ่มพบว่า ความจนเป็นอุปสรรคสำคัญแก่การสังคมของตนเพราะทำให้เพื่อนฝูงไม่สนใจ โดยเฉพาะเพศตรงข้าม หรือเด็กวัยรุ่นหญิงที่อยู่แวนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ในวัยเด็กจะยังไม่รู้สึกว่ามีบทบาทสำคัญในการสังคม แต่พอเติบโตเป็นสาว สิ่งนี้กลับแสดงให้เห็นความสำคัญเพราะจะเป็นเครื่องส่งเสริมการสังคมของเด็กสาวผู้นั้นให้กลายเป็น "ดาวเด่น" ในกลุ่มเพื่อนฝูงขึ้นมาได้โดยที่ก่อนหน้านี้เด็กผู้นี้ไม่เคยได้รับการยกย่องถึงขั้นนี้เลย ฉะนั้นจึงเห็นได้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับ "ตน" หรือตัวของเด็กวัยรุ่นเองเป็นอย่างดี

การศึกษาในแง่ที่ว่ากลุ่มสังคมระดับต่างกัน มีอิทธิพลและความสัมพันธ์กับการพัฒนา "ตน" ในวัยรุ่นอย่างไรบ้าง มีข้อสรุปดังนี้คือ เจตคติหรือท่าทีและความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มสังคมที่มีต่อเด็กวัยรุ่นมีอิทธิพลในการทำให้เด็กเปลี่ยนความรู้สึกและท่าทีที่มีต่อตนเองได้ เช่น เด็กวัยรุ่นชายที่อยู่ในกลุ่มสังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ จะเกิดความไม่สบายใจอันเนื่องมาจากบมด้อยและความรู้สึกไม่มั่นใจ และอาจจะแสดงออกในรูปของการก้าวร้าวทั้งนี้เพื่อปิดบังซ่อนเร้นความรู้สึกที่แท้จริงไว้ หรือบางคนแสดงออกในรูปของการหลีกเลี่ยงสังคมและเก็บตัวตามลำพัง ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมค่อนข้างสูงมักแสดงความวิตกกังวลใจและพยายามบังคับควบคุมตัวเองในการรักษาระดับของตนให้สูงตามมาตรฐานของกลุ่มอย่างเคร่งครัดเพื่อจะได้เป็นที่ยอมรับของสังคม

การที่เด็กได้รับการยกย่องและยอมรับนับถือจากกลุ่ม ไม่เพียงแต่จะมีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลอย่างยิ่ง ในด้านการปรุงแต่งพฤติกรรมและลักษณะทางบุคลิกภาพในการสังคมอีกด้วย เนื่องจากความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนฝูงนี้เอง เด็กวัยรุ่นจึงพยายามปรับปรุงความคิดและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานของกลุ่มที่ตนปรารถนาจะร่วมด้วย ดังจะเห็นได้ว่าเด็กบางคนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเริ่มพิจารณาตนเองและสำนึกถึงความเอาแต่ใจของตัวเอง ความตระหนี่ถี่เหนียวหรือความจนเฉียวเจ้าอารมณ์ของตัวเอง และเป็นอุปสรรคในการคบเพื่อน เพราะทำให้เพื่อนฝูงรังเกียจและหลีกเลี่ยง จึงพยายามแก้ไขตัวเอง และพยายามสร้างลักษณะที่ดีที่ท่าทีเป็นที่รักใคร่นิยมขึ้นมาแทนที่ เพื่อให้เป็นที่พึงปรารถนาของกลุ่มสังคมของตน

เด็กที่ชอบคบเพื่อนฝูง ช่างสังคมและมีความผูกพันกับคนทั่วไป มักจะปรากฏว่าเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่วางตัวห่างเหินจากเพื่อนฝูงหรือไม่คบใครเลย เด็กที่รู้จักคบค้าสมาคมกับเพื่อนฝูงและคนอื่น ๆ และมีลักษณะเป็นมิตรกับผู้อื่น เมื่อเติบโตขึ้นย่อมจะสามารถสร้างความรู้สึกรักใคร่ที่ดีและพัฒนา "ตน" ให้สมบูรณ์ได้โดยไม่ง่ายนัก ส่วนเด็กที่หลบหลีกการสังคมกับเพื่อนฝูงหรือพอใจที่จะเกาะเกี่ยวอยู่กับพ่อแม่พี่น้องและคนในครอบครัว มักจะปรากฏว่า ความรู้สึกรักใคร่เกี่ยวกับตนเองจะเป็นไปอย่างเต็มที่มากขึ้น เมื่อเวลาค่อยผ่านไป ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าเด็กวัยรุ่นที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนฝูงได้ดี จะมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพที่ดีตามมาด้วย (นิภา นิธยาน, 2530 : 139-142) ดังผลของงานวิจัยดังต่อไปนี้ (เลิศพร ภาระสกุล (เลิศพร ภาระสกุล, 2516 : 21) อ้างอิงใน พวงสร้อย วรกุล (พวงสร้อย วรกุล, 2522 : 29) พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลมากในเรื่อง ค่านิยม ความไม่เคร่งเครียด และความต้องการที่จะแสดงออก Norman Edward Gronlund (Norman Edward Gronlund, 1959 : 232) อ้างอิงใน พวงสร้อย วรกุล (พวงสร้อย วรกุล, 2522 : 19) กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน สังคมย่อมกว้างขวางออกไป เด็กได้มีโอกาสมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกัน เมื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนเด็กจะรู้บทบาทของตนว่าควรปฏิบัติตนต่อเพื่อนอย่างไร เมื่อเข้ากับเพื่อนได้จะทำให้รู้สึกอบอุ่น มีความมั่นใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเมื่อสามารถอยู่กับเพื่อนฝูงได้อย่างมีความสุข ย่อมปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีกับคนทั่วไป และ Thomas A. Ringness (Thomas A. Ringness, 1968 : 271) อ้างอิงใน บังอร ชูพงศ์ (บังอร ชูพงศ์, 2523 : 19) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิต การปรับตัวและพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ



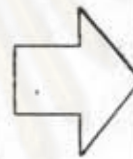
ตัวแปรและสมมติฐานในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดกรอบแนวคิดครั้งนี้ได้ว่ามีปัจจัยหลายประการซึ่งมีผลต่อการปรับตัวทางสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กกพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี ไว้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (x)

ตัวแปรตาม (y)

- ช่วงระดับอายุ
- ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
- ระยะเวลาที่อยู่ในสถานสงเคราะห์
- สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็น
 - สภาพบรรยากาศการเรียนการสอน
 - ความสัมพันธ์กับครู อาจารย์
 - ความสัมพันธ์กับเพื่อน



การปรับตัวทางสังคมของ
เด็กกพร้าในสถานสงเคราะห์

ตัวแปรที่เข้าในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. ช่วงระดับอายุ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์
4. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็น
 - 4.1 สภาพบรรยากาศการเรียนการสอน
 - 4.2 ความสัมพันธ์กับครู อาจารย์
 - 4.3 ความสัมพันธ์กับเพื่อน

ตัวแปรตาม

การปรับตัวทางสังคม

โดยใช้เกณฑ์ของ Elizabeth Bergner Hurlock ในการศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กก๊อพร้า ซึ่งได้แก่

1. การแสดงออกที่เหมาะสม (Overt Performance) คือ มีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทาให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
2. การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มต่าง ๆ (Adjust to different groups) คือ สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่มากกว่า หรือเพื่อน ๆ
3. ทักษะติดต่อสังคม (Social Attitudes) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่าง ๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. ความพึงพอใจในตนเอง (Personal Satisfaction) คือ มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1. เด็กก๊อพร้าที่มีอายุมากสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กก๊อพร้าที่มีอายุน้อย หมายความว่า เด็กก๊อพร้าในสถานสงเคราะห์ (ซึ่งแบ่งออกเป็นวัยเด็กตอนต้น วัยเด็กตอนกลาง วัยเด็กตอนปลาย/วัยรุ่นเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง) ที่มีอายุมาก สามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าเด็กก๊อพร้าที่มีอายุน้อย และเด็กที่สามารถแสดงบทบาทได้ดีเป็นเด็กที่มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าเด็กที่แสดงบทบาทได้ไม่ดี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อเด็กอายุมากขึ้นเด็กจะเข้าใจสังคมมากขึ้น เด็กก็จะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน หรือการปะทะสังสรรค์จะช่วยถ่ายถอดความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ค่านิยม ของสังคมแก่เด็กจนสมบูรณ์

สมมติฐานที่ 2. เด็กกฯพรีที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่า
เด็กกฯพรีที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ

หมายความว่า เด็กกฯพรีที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงสามารถปรับตัวทางสังคม
ได้ดีกว่าเด็กกฯพรีที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
มีผลต่อสภาพจิตใจ ทักษะต่อตนเองและผู้อื่น และพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก

สมมติฐานที่ 3. เด็กกฯพรีที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นานสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดี
กว่าเด็กกฯพรีที่เพิ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์

หมายความว่า เด็กกฯพรีที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นานสามารถปรับตัวทาง
สังคมได้ดีกว่าเด็กกฯพรีที่เพิ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อเด็กได้
เข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นานย่อมที่จะรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อน และมีระยะเวลาในการสร้าง
ความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

สมมติฐานที่ 4. เด็กกฯพรีที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เหมาะสมสามารถปรับตัวทางสังคมได้
ดีกว่าเด็กกฯพรีที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสม

Erikson ได้กล่าวว่าในช่วงอายุ 6-12 ปี เด็กต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นและ
แก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือ การแสดงออกว่า
เขาโตแล้ว การสะท้อนกลับของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาได้กระทำไปจะทำให้เขารู้สึกว่าประสบ
ความสำเร็จหรือล้มเหลว ความรู้สึกล้มเหลวทำให้มองตัวเองว่าเป็นเด็กอยู่ ซึ่งทำให้เกิด
บมด้อย แต่เขารู้สึกว่าประสบผลสำเร็จย่อมทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของตนเอง
และเห็นความสามารถของตนกับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ระยะนี้สังคมควรช่วยชี้แนะแนวทางใน
การดำเนินชีวิตเพราะเด็กเริ่มไตร่ตรองถึงอนาคต เด็กจะมองว่า พ่อแม่เป็นตัวแทนของสังคม
เป็นแบบอย่างแก่เขา แต่เขาก็ต้องการตัวแบบอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบด้วย เช่น พ่อแม่ของเพื่อน
และเพื่อนของพ่อแม่ เป็นบุคคลสำคัญที่ำหม่สำหรับเขา นอกจากนี้เพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน
เป็นสิ่งสำคัญทางสังคมที่เขาจะพิจารณา ทางด้านการปรับตัวของเด็กในสังคม เด็กจะมีการยอมรับ

ตัวเองมากขึ้น โรงเรียนกลุ่มเพื่อน มีส่วนช่วยสนับสนุนการปรับตัวของเด็ก เด็กเริ่มเปลี่ยนความผูกพันจากครอบครัวไปสู่สถาบันอื่นในสังคม (นวลละอ อ สุภาพล, 2527 : 90-91)

ในช่วงอายุระหว่าง 13-17 ปี เป็นช่วงที่มีความสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ดังนั้นกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน การยอมรับจากกลุ่มวัฒนธรรม จึงมีผลอย่างยิ่งต่อการปรับตัว (นวลละอ อ สุภาพล, 2527 : 92-93) ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น สภาพบรรยากาศการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับครู และความสัมพันธ์กับเพื่อน จึงมีผลต่อการปรับตัวของเด็กในสถานสงเคราะห์ด้วย

สมมติฐานย่อยที่ 4.1 เด็กกำพร้าที่อยู่ในสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เหมาะสม สามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่อยู่ในสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสม

หมายความว่า เด็กกำพร้าที่อยู่ในสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียน (ซึ่งได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ เนื้อหา ระเบียบวินัย หลักสูตร สภาพในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ) ที่ดีสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่อยู่ในสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนที่ไม่ดี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนมีความเหมาะสมแตกต่างกัน และมีความหมายแตกต่างกันสำหรับเด็กแต่ละคน

สมมติฐานย่อยที่ 4.2 เด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครู

หมายความว่า เด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครู ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กจะส่งผลต่อ การได้รับความอบอุ่น สัมพันธภาพ การรู้สึกว่าคุณค่า ความเชื่อมั่นในตนเอง การไม่มีลักษณะหนีสังคมของเด็ก

สมมติฐานย่อยที่ 4.3 เด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียนสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน

หมายความว่า เด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียนสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การคบเพื่อน

ของเด็กจะส่งผลกระทบต่อบทบาทของตนเองในการปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่น ทำให้รู้สึกอับอาย มีความมั่นใจ
เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์กับคนอื่นเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป

คำนิยามของศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. เด็กกึ่งพรี หมายถึง เด็กที่ไร้บิดา หรือมารดาเลี้ยงดู หรือมีบิดา มารดา
แต่บิดา มารดามีฐานะยากจน ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จึงนำมาไว้ที่สถานสงเคราะห์เด็กหญิง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นเด็กหญิงที่อยู่ในช่วงอายุ 6 ปี - 17 ปี
จำนวน 116 คน
2. เด็กกึ่งพรีที่มีอายุน้อย หมายถึง จำนวนของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปี ถึง 12 ปี
ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ทั้งหมด
3. เด็กกึ่งพรีที่มีอายุมาก หมายถึง จำนวนของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ถึง 17 ปี
ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ทั้งหมด
4. สถานสงเคราะห์
สถานสงเคราะห์ หมายถึง สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดอุดรธานี เลขที่ 238 หมู่ที่ 4 ถนนมิตรภาพอุดร - ขอนแก่น ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสม (Grade Point
Average : GPA) ของผลการสอบทุกวิชาของเด็กกึ่งพรีในสถานสงเคราะห์ที่เรียนในโรงเรียน
ต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2534 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่
 - 5.1 คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำ หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.00
 - 5.2 คะแนนเฉลี่ยสะสมปานกลาง หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.01
ถึง 2.50
 - 5.3 คะแนนเฉลี่ยสะสมสูง หมายถึง ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 ขึ้นไป
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นาน หมายถึง ระยะเวลาของเด็ก
กึ่งพรีที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เกิน 5 ปี

7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ไม่นาน หมายถึง ระยะเวลาของเด็ก กะพรว้าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์น้อยกว่า 5 ปี

8. สภาพบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่มี บริเวณกว้างพอสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อนันทนาการของเด็ก อยู่ห่างไกลบริเวณชุมชนที่มี เสียงดัง เพราะจะทำให้สมาธิการเรียนการสอนเสียไป ไม่อยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่ง เราเราใจให้วัยรุ่นอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่คิดได้ และระเบียบวินัยควรเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย ไม่เข้มขู่ให้เด็กหวาดกลัวจนมีพฤติกรรมต่อต้าน เช่น หนีโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งวัดได้โดยวิธี แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมกับสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน

9. สภาพบรรยากาศการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ไม่มีบริเวณกว้างพอสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อนันทนาการของเด็ก อยู่ใกล้ บริเวณชุมชนที่มีเสียงดัง เพราะจะทำให้สมาธิการเรียนการสอนเสียไป อยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งเราเราใจให้วัยรุ่นอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่คิดได้ และระเบียบวินัย ไม่เหมาะสมกับเด็ก แต่ละวัย ไม่เข้มขู่ให้เด็กหวาดกลัวจนมีพฤติกรรมต่อต้าน เช่น หนีโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งวัดได้โดยวิธี แบบสอบถาม การปรับตัวทางสังคมกับสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน

10. ความสัมพันธ์ที่ดีกับครูอาจารย์ที่โรงเรียน หมายถึง การที่ครูและเด็กสามารถ เข้ากันได้ดี ครูเข้าใจธรรมชาติและจิตใจของเด็ก ให้ความรักและเอาใจใส่ ทำให้เด็กมีความรู้สึก ว่าได้รับความอบอุ่น มีคนที่คอยจะให้คำปรึกษาและมีที่ยึดเหนี่ยว ซึ่งวัดได้โดยวิธีแบบสอบถาม การปรับตัวทางสังคมกับครูในโรงเรียน

11. ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับครูอาจารย์ที่โรงเรียน หมายถึง การที่ครูและเด็กไม่สามารถ เข้ากันได้ดี ครูไม่เข้าใจธรรมชาติและจิตใจของเด็ก ไม่ให้ความรักและความเอาใจใส่ทำให้ เด็กมีความรู้สึกว่ามีไม่ได้รับความอบอุ่น ไม่มีคนที่คอยจะให้คำปรึกษาและไม่มียึดเหนี่ยว ซึ่งวัด ได้โดยวิธีแบบสอบถาม การปรับตัวทางสังคมกับครูในโรงเรียน

12. ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนที่โรงเรียน หมายถึง การที่เพื่อนของเด็กและตัวเด็ก สามารถเข้ากันได้ดี เช่น ในด้านการทำงาน หรือการสังสรรค์กับเพื่อนทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและ เพื่อนต่างเพศ ซึ่งสามารถวัดได้โดยวิธีแบบสอบถาม การปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนในโรงเรียน

13. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเพื่อนที่โรงเรียน หมายถึง การที่เพื่อนของเด็กและตัวเด็กไม่สามารถเข้ากันได้ดี เช่น ในด้านการทำงาน หรือการสร้างสรรค์กับเพื่อนทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถาม การปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้โดยสังเขป ได้แก่

1. สามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในการปรับตัวทางสังคมของเด็กกพร้าต่อไป
2. สามารถนำข้อมูลนี้ให้ผู้บริหารสถานสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์นำไปใช้ในการจัดบริการแก่เด็กกพร้าในสถานสงเคราะห์ต่อไป
3. สามารถนำข้อมูลนี้เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจ ได้ทำการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นการป้องกันแก้ไขปัญหาอันจะเกิดขึ้นและเป็นการพัฒนาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย